

שמתו בארבעה ימים⁽¹²⁴⁶⁾ — אין זה דבר.

ונחלקו בענין זה רבי יהודה ורבי מאיר.

יעיר המוציאה חמש מאות רגלי, כגון כפר עמיקו, דהיינו, שהיא מוציאה שליש מהעיר שהזכרה לעיל, כגון כפר עכו, שמוציאה חמש מאות ואלף רגלי, ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים, זה אחר זה, דהיינו, שליש מתשעה מתים שהזכרו לעיל — הרי זה נחשב מכת דבר. כי ביחס למספר אנשי העיר, היינו הך, כמו בכפר עכו⁽¹²⁴⁷⁾.

שיטת רבי יהודה היא, שדווקא אם נגח שלש פעמים בשלשה ימים זה אחר זה, נעשה מועד. כפי ששמע מהפסוק "או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום". שכך דורשין את הפסוק: "מתמול" — שנים. "שלשם" — שלשה. הרי כאן שלשה ימים.

אבל אם נגח שלש פעמים ביום אחד — לא נעשה מועד.

כא-ב אבל אם מתו ביום אחד, או שמתו בארבעה ימים — אין זה דבר.

העיר ששמה "דרוקרת" — עיר המוציאה חמש מאות רגלי הוה [היתה], ויצאו ממנה שלשה מתים ביום אחד.

ורב נחמן בר יצחק בסוגייתנו סובר כשיטת רבי מאיר שם, דאמר שאף אם נגח שלש פעמים ביום אחד — הרי זה מועד. כי קל וחומר הוא: אם כשירחק נגיחותיו זו מזו, שנגח רק פעם אחת ביום — נעשה מועד, וחייב נזק שלם, באופן שקירב נגיחותיו זו לזו, שנגח ביום אחד שלש פעמים — לא כל שכך שנעשה מועד?!

גזר רב נחמן בר רב הסדא תעניתא על כך, למרות ששינונו בכרייתא לעיל, שדווקא אם יצאו בשלשה ימים — הרי זה דבר. אבל אם יצאו ביום אחד — אין זה דבר, ואין מתענין על כך.

אם כן, הוא הדין כאן, גבי מכת דבר, ניתן ללמוד בקל וחומר: אם כאשר מתים שלשה בני אדם בשלשה ימים — הרי זה דבר, כל שכן שאם מתים שלשה בני אדם ביום אחד — ודאי שזו מכת דבר.

אמר רב נחמן בר יצחק: כמאן, כשיטת מי גזר רב נחמן תענית? והרי בכרייתא שנינו שאין מתענין על כך —

מספרת הגמרא: רב נחמן בר יצחק היה מתגורר בין אנשים שאינם חשובים כל כך.

כשיטת רבי מאיר גבי שור שנגח שור אחר. שדינו, שאם השור הנוגח הוא תם, שזו הפעם הראשונה או השניה שנגח, משלם חצי מהנזק. אבל אם נגח שלש פעמים, הרי הוא נחשב מועד, ומשלם נזק שלם.

אמר ליה רב נחמן בר רב הסדא לרב נחמן בר יצחק: ליקום מר, ליתי לגבן [בוא וצא

אבל לשם מה הזכיר עניין ארבעה ימים, פשיטא! ועיין בגבורת ארי שהאריך בזה.

1247. הקשה הגבורת ארי, למה נקט התנא

1246. לכאורה קשה, לשם מה אמר התנא שאם מתו בארבעה ימים — אין זה דבר? בשלמא מה שאמר שביום אחד אין זה דבר, השמיענו דלא כשיטת רבי מאיר, וכפי שהגמרא אומרת להלן.

אבל מרגע שנסתלקה שכינה ממנו, מהר סיני, אמרה תורה: "במשך היבל המה יעלו בהר". והיינו, מזמן סיום תקיעת השופר, שהדרך היא להאריך ולמשוך התקיעה בשעת סיום [וזהו לשון "במשך היבל"], מסתלקת הקדושה, ויכולים לעלות להר (1250).

וכמו כן מצינו בענין אהל מועד שבמדבר.

שכל זמן שהוא, האוהל, נטוי (1251) ועומד על מכונו, אמרה תורה: "וישלחו מן המחנה כל צרוע". והיינו, שהמצורעים ושאר הטמאים לא יהיו בתוך המחנה, לפי שהשכינה שרויה בתוכו.

אבל מרגע שהוגללו הפרוכת, דהיינו, שפורקו יריעות המשכן, הותרו הזבין והמצורעים ליכנס שם, לפי שנסתלקה כבר שכינה.

אמר ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן

ממקומך, ותתגורר עמנו, במקום מגורי אנשים חשובים יותר! (1248)

אמר ליה רב נחמן בר יצחק: תנינא [שנינו], רבי יוסי אומר: לא מקומו של אדם מכבודו. אם אדם הולך למקום של אנשים מכובדים יותר, אין הדבר גורם שהוא יהיה יותר מכובד.

אלא להיפך, אדם מכבד את מקומו. שאם האדם מכובד מחמת מעשיו, אף מקומו נעשה מכובד על ידי כך.

שכן מצינו בהר סיני. שכל זמן שהיתה השכינה שרויה עליו, היה ההר קדוש ומכובד. כפי שאמרה תורה לגבי זמן מתן תורה: "גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא". שלשון "ההר ההוא" (1249) משמע, שדווקא כל זמן שהוא בגדולתו, שהשכינה עליו, אז "הצאן והבקר אל ירעו" אל מול ההר, מחמת קדושתו.

"חמש מאות" ו"אלף וחמש מאות", ודילג על אלף? וכתב, שאולי הטעם משום שלמספרים אלו מצא התנא דוגמאות: כפר עכו וכפר עמיקר. אבל למספר אלף לא מצא מקום שיהא דוגמא לכך.

1248. ככל הנראה, רצה רב נחמן בר רב חסדא להתגורר ליד רב נחמן בר יצחק, כדי שיוכל לעסוק עמו בתורה. אמנם בתחילה הציע לרנב"י לבוא להתגורר במקומו, כי הוא מקום חשוב יותר. ולאחר מכן, כשטען לו רנב"י שאין זה טעם, אמר לו רנב"ח, אם כן, אבוא אני להתגורר אצלכם וכו'.

1249. כתב היעב"ץ, שהדרשה היא מכך שהמילה "ההוא" — יתירה היא.

1250. עיין ברש"י שהאריך בענין. וכתב היעב"ץ שפירושו דחוק. והוא פירש, שכך ביאור הברייתא: אם לא נסתלקה שכינה מההר עד שהוקם המשכן, אלא נאסרו מליגוע בהר וכו' עד זמן זה, למה הוצרך להזהיר על כך בלוחות אחרונות? אלא על כרחך שהותרו מיד אחר מתן תורה, כפי שנאמר "במשך היובל המה יעלו בהר", ולכן הוצרך לאסור שוב בלוחות אחרונות. הרי לנו שאין המקום מכבד את יושביו, אלא יושביו מכבדים אותו. עיין שם.

1251. לגבי אהל, נטיה — לשון הקמה הוא. כמו "ויט אהלה" [בראשית יב ח], וכן בעוד מקומות.

בן של רבן, שהרי מנה בן מנה חשוב יותר ממנה בן פרס.

ואל יבא מנה בן מנה — אצל מנה בן פרס, שאין זה לפי כבודו.

מספרת הגמרא מעשים נוספים על בני אדם שהצילו את סביבתם על ידי מעשיהם הטובים:

בעיר פורא הוות דברתא [היתה מכת דבר]. ורק **בשיכבותיה דרב** [בשכנותו, באיזור מגוריו, של רבן] **לא הוות דברתא.**

הערך הכספי החשוב ביותר שהיה בזמנם. וכעין זה מצינו במסכת עירובין [פה ב]: פנו מקום לבן מאה מנה, פנו מקום לבן מאתיים מנה.

1254. תמה **השפת אמת**, איך היה רשאי רב נחמן לזלזל בכבוד אביו, ולקרוא לו "פרס"? ועיין שם שכתב שנראה שיש כאן טעות סופר.

והיעב"ץ כתב, שנקט רב נחמן בר יצחק לשון זה משום שהוא היה עשיר [כפי שמצינו במסכת גיטין לא ב], ואביו לא היה עשיר. מה שאין כן רב חסדא, שהיה עשיר מופלג כנודע [כפי שמצינו במסכת מועד קטן כח א, ובעוד מקומות בש"ס]. וסיים: אבל חלילה לרב נחמן שיקל בכבוד אביו, ויחשיב עצמו יותר ממנו, זהו דבר שאין לו שחר אפילו בהמוץ העם לא יתכן, וכל שכן בתלמיד חכם חס ושלום!

והבן יהודה כתב, שאפשר שאביו היה חכם, אבל לא נסמך, ולכן נקרא בשמו, כמו שמצינו גבי שמואל ועולא ועוד, שלא נקראו בשם "רבי".

1255. "פרס" לשון פרוסה. דהיינו, חצי מהשלם. רש"י. והביא ראיה לזה ממקרא בספר דניאל.

בר יצחק: **אי הכי, איקום אנא ואיזול לגבי מר** [אם כן, אקום ואבוא אני להתגורר ביניכם!] (1252)

אמר ליה רב נחמן בר יצחק: אין ראוי לעשות כך.

כי **מוטב שיבא מנה** (1253) **בן פרס** (1254) [כינה את עצמו מנה בן פרס, דהיינו, מנה בן חצי מנה] (1255), כי הוא עצמו נסמך לרב, שהרי הוא מכונה "רב נחמן". אבל אביו לא נסמך, שהרי אינו נקרא "רב יצחק", אלא סתם "יצחק" [אצל מנה בן מנה] [כך כינה את רב נחמן בר רב חסדא, לפי שהוא עצמו רב, וגם

1252. הקשה הרי"ף, הרי רנב"י אמר לו שלא המקום מכבד את האדם, אם כן, למה רצה ללכת למקומו של רנב"י, הרי לא יתכבד אותו יותר! וכמו כן, רב נחמן ב"ר חסדא מכבד את מקומו, ולמה לו ללכת למקום אחר, כיון שלא יקבל שם כבוד יותר?

וכתב, ששמא לפי שראה שרנב"י יושב בין אנשים שאינם מכובדים כל כך כדי לכבדם, אמר שילך גם הוא לאותו מקום כדי לכבדם. ואמר לו: מוטב שיבוא מנה וכו'. כלומר, אין ראוי לך לטרוח כדי לכבד אחרים. מוטב לי ללכת אליך, להתכבד יותר עמך.

והעץ יוסף כתב בביאור הענין, שרנב"י אמר "לא מקומו של האדם גורם וכו'". כלומר, מה יועיל לי כבוד המקום, אם לא אתאמץ להשלמת נפשי, שזה עיקר הכבוד האמיתי. וכשראה רב נחמן ב"ר חסדא גודל ענוותנותו של רנב"י, היה חפץ לעקור ממקומו ולשבת אצלו. אבל רנב"י הכניע עצמו יותר, ואמר שאין זה כבודו של רב נחמן ב"ר חסדא להשפיל כבודו כך.

1253. "מנה" היינו מאה זווים, שהם ארבעה דינרי זהב. וכינה את רנב"י בכינוי "מנה", כי זהו

בדרוקרת הוות דליקתא [בעיר שנקראת "דרוקרת" היתה דליקה]. ובשיבבותיה דרב הונא לא הוות דליקתא [ובשכנותו של רב הונא, שהתגורר באותה עיר, לא היתה דליקה].

סבור מינה בזכותא דרב הונא דנפיש [סבור בני המקום, שהסיבה שלא היתה שם דליקה — היינו מחמת זכויותיו המרובות של רב הונא].

איתחזי להו בחילמא [הראו להם בחלום משמים]: האי, דבר זה, שלא תהיה דליקה בשכנותו — זוטרא ליה [דבר קטן הוא] לרב הונא, ואין לומר שמחמת זכויותיו הוא, שהרי זכויותיו מרובות ביותר!

אלא, משום ההיא איתתא [משום אותה אשה], דמחממת תנורא מערב שבת לערב שבת [שהיתה מבעירה את התנור בביתה במשך כל ימי השבוע, כדי שיהא מוכן

סברו מיניה, משום זכותיה דרב דנפיש [סבור בני המקום, שמחמת זכויותיו המרובות של רב לא הגיעה מכת הדבר לשכנותו].

איתחזי להו בחילמא [הראו להם משמים בחלום]: רב דנפישא זכותיה טובא, הא מילתא זוטרא ליה לרב [רב, שמרובין זכויותיו מאוד, דבר זה, שאין בשכנותו מכת דבר — דבר קטן הוא לגביו], ובודאי שאין לתלות דבר זה בזכויותיו של רב (1256).

אלא מחמת מה לא היתה שם מכת דבר — משום ההוא גברא [משום זכויותיו של אותו אדם] שהיה מתגורר שם, דשיל מרא זובילא לקבורה [שהיה משאיל כלי חפירה, את ומעדר, לצורך קבורה].

ומדדו לו מידה כנגד מידה, שבזכות שהיה עושה חסד עם המתים, לא היתה בשכנותו מגיפת מיתה.

אנדרלמוסיא, אין מבחין בין צדיקים לרשעים, וגם הם יאבדו, לכן יש להציל בעבורם את כל העיר.

עוד פירש, שאם היתה הצלתם בגלל זכותו, היה מציל יותר. ועל כרחך שלא זכותו הגינה עליהם, או משום שאינם מציינים לו, או משום שאינם מכבדין אותו כראוי. ולכן אומרת הגמרא שהצלתם היתה מטעם אחר.

והמהרש"א כתב, שאם היה הדבר בזכותו של רב, היו מנכים לו מזכויותיו. כי כעין נס הוא, שבכל העיר יש דבר, ובשכנותו לא.

עוד כתב, שאכן ודאי ניצלו בזכותו של רב. אלא אמרו מן השמים, שגם בלי זכויותיו היו ניצולין, בזכות אותו אדם.

והחיד"א [בספר מראית העין] פירש, שנקט

אמנם היעב"ץ כתב, שהיה יכול להביא את המקרא בישעיה [נח ז]: הלא פרס לרעב לחמך.

1256. תמהו המפרשים, הלא בכלל מנה — מאתיים! ואם מרובין זכויותיו מאוד, ודאי שיועילו לענין קטן זה!

וביאר הגבורת ארי, שמי שזכויותיו רבות כל כך, שאפילו כשבאה פורענות לבני אדם שבסביבתו, הוא עצמו אינו ניזוק, אין אותם בני אדם ניצולים בזכותו. ורק מי שזכויותיו מועטות יותר, מציל את כל בני המקום, כדי שלא יהיה גם הוא ניזוק עמהם. והביא שכך פירש זקנו בפרשת וירא, גבי מה ששאל אברהם "אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר", ואיתא במדרש "צדיקים ניבלי", והיינו, כיון שכשיבוא

עוד אמרו ליה לרב יהודה: איכא מותנא בחזירי [ישנה מגיפת מות בין החזירים].

גזר רב יהודה תעניתא, כדי שיסור המות.

ולכאורה הדבר תמוה. כי עד עתה מצינו שגוזרים תענית רק כאשר ישנה מכת דבר בין בני אדם. אבל כאשר יש דבר בבעלי החיים, אין גוזרים תענית.

ולכן שואלת הגמרא: נימא קסבר רב יהודה [האם נלמד מכך, שרב יהודה סובר], שמכה משולחת ממין אחד, כגון במקרה זה, שנשלחה מכה בין החזירים, הרי זה סימן שהמכה משולחת מכל המינין, והיא תגיע אף לבני אדם, ולכן יש לגזור תענית?!

דוחה הגמרא: לא. אין מכאן ראיה. באמת אפשר לומר שכאשר מכה משולחת במין אחד, אין היא משולחת בכל המינים. אבל שאני חזירי [שונים החזירים משאר בהמה וחיה], דרמיון מעייהו לבני אינשי [שהמעים שלהם דומים למעי בני אדם⁽¹²⁵⁹⁾]. ולכן, כשיש מגיפה בחזירים, סימן רע הוא אף

לאפיה בכל שעה, ומשיילה לשיכבותה [ומשאילתו לשכנותיה להשתמש בן]⁽¹²⁵⁷⁾.

ומדדו לה מידה כנגד מידה, שמשום שהיתה עושה חסד באור, לכן לא נפלה בשכנותה דליקה.

מספרת הגמרא:

אמרו ליה לרב יהודה: אתו קמצי [בא למקומנו ארבה⁽¹²⁵⁸⁾], שדרכו לכלות את התבואה].

גזר רב יהודה תעניתא, כדי שיעלה מעליהם הארבה.

אמרו ליה בני המקום: לשם מה עלינו להתענות, והרי אותם ארבה לא קא מפסדן [אינם מזיקים]!

אמר להו רב יהודה: וכי אותם קמצי זודא אייתו בהדיהו [הביאו עמהם צידה ממקומם], עד שאינם צריכים לאכול מכאן דבר? הרי ודאי שבסופו של דבר יזיקו לתבואה!

עני, הוא מסיק — ואשתו אופה. והיינו, שהיו עושים את כל תהליך האפיה בזריות מרובה, ובזמן שהבעל היה מסיק את התנור, אשתו היתה מכינה את הכל, כדי לנצל כל רגע של בעירת התנור.

1258. במסכת ברכות [נד ב] פירש רש"י ש"קמצי" היינו נמלים. אמנם במקומות אחרים מובא "קמצי" שהם חגבים [עייין שבת קי ב].

1259. שאין להם כרס פנימי כשאר בהמה. רש"י.

שהיה הדבר בזכותו של אותו אדם, כדי שילמדו ממעשיו. והיינו, שאם היתה הגמרא אומרת שהדבר היה בזכותו של רב, לא היו למדים ממעשיו, שהרי לא כל אחד יכול לעשות מעשים גדולים כל כך. לכן נקטה הגמרא שהדבר היה בזכותו של אדם פשוט לכאורה, ומזה יכול כל אחד ללמוד ולעשות כמעשיו. ועיין עוד בשפת אמת מה שכתב בזה. ועיין גם בעיני שמואל ובענף יוסף, מה שהביאו בשם ספר נזר הקודש.

1257. בזמנם היתה לעתים עניות כל כך גדולה, עד שגם עצים לצורך הבערת התנור היו עבורם מצרך יקר. כפי שמצינו במסכת פסחים [קטז א]:

לכני אדם (1260).

הגמרא מספרת מעשה נוסף בענין תענית על הצרות.

אמרו ליה לשמואל: איכא מותנא בי חוזאי [יש מגיפת דבר במקום פלוני במלכות בבל, שנקרא "בי חוזאי"].

גזר שמואל תעניתא בעירו נהרדעא, אף שהיתה מרוחקת מאותו מקום.

אמרו ליה בני עירו לשמואל: והא מרחק [והרי המגיפה במקום מרוחק ממקומנו], ואין חשש שתגיע לכאן!

אמר: ליכא מעברא הכא דפסיק ליה. כלומר, הרי אין מעברות ומחיצות שמפסיקות בפני מגיפת הדבר שלא תבוא לכאן!

והואיל ואין דבר המפסיק, לכן יש לגזור תענית, כדי שלא תבוא לכאן המגיפה.

אמרו ליה לרב נחמן: איכא מותנא בארעא דישראל [יש מגיפת מות בארץ ישראל].

גזר רב נחמן תעניתא במקומו, בכבל.

משום שאמר, קל וחומר הוא: אם ארץ ישראל, שהיא חשובה כגבירה כלפי בבל — לוקה, בבל, שהיא שפחה כנגד ארץ ישראל, לא כל שכן שיש חשש שתלקה!

שואלת הגמרא: **טעמא** [הטעם שגזר רב נחמן תענית בכבל, אף שאין זה מקום המגיפה] — מחמת אותו קל וחומר דגבירה ושפחה. שאם גבירה לוקה, ודאי שיש לחשוש לשפחה.

משמע, **הא** מקומות שהם כשפחה ושפחה, כגון שני מקומות המרוחקין זה מזה בכבל עצמה, ובאה מכת דבר לאחד המקומות — לא יתענו במקום האחר המרוחק.

והא [והרי] הבאנו לעיל, שאמרו ליה לשמואל: **איכא מותנא בי חוזאי** [יש מגיפה בבי חוזאי], וגזר שמואל **תעניתא** במקומו, אף שהיה מרוחק מבי חוזאי!

מתרצת הגמרא: באמת אין מתענין מחמת מכת דבר שהגיעה למקום מרוחק. ושאני **התם** [ושונה הדבר שם], במעשה של שמואל, **כיון דאיכא שיירתא** [שיש שיירות מצויות מבי חוזאי לנהרדעא] **דלווי ואתיא** **בהדיה** [שהמגיפה עלולה להתלוות ולבוא עמה].

והיות והבאנו שזכויות מרובות מגינות על בני המקום, מביאה הגמרא מעשה נוסף בענין זה:

אדם ששמו **אבא אומנא** [ונקרא כך, משום שמלאכתו היתה הקזת דם (1261)]. והעוסק במלאכה זו נקרא "אומנא", הוה **אתי** ליה

חוששים אנו שיש דין גם בכני אדם. אבל גויים, אף שהם מין אחד עם ישראל, חלקו רשות לעצמם לעניין גזירות המוטלות על האדם. וסיים הריטב"א, שלשון ראשון נראה יותר.

1261. בזמן התלמוד היו רגילים להקיז [להוציא]

1260. יש מהראשונים שלמדו מכאן, שאף אם יש דבר בגויים, מתריעים. שהרי גויים נחשבים מין אחד עם ישראל יותר מאשר חזירים עימם! אבל יש אומרים, ששונה ענין החזירים, כי דין כל החיות נגרר אחר דין האדם. וכיון שמצינו דין בחזירים, שמעיהם דומים לכני אדם,

של אביי חלשה. כלומר, היה מצטער] —
משום מעלתו דאבא אומנא.

שאבא אומנא היה לכאורה אדם פשוט,
ובכל זאת היתה מעלתו גדולה כל כך, עד
שהיה בא לו שלום מהרקיע כל יום.

ואילו הוא, אביי, שידע בנפשו שהוא תלמיד
חכם וצדיק, לא זכה לכך אלא פעם אחת
בשבוע.

אמרו ליה: אין לך להצטער על כך, כי לא
מצית למיעבד כעובדיה דאבא אומנא [איןך
יכול לעשות כמעשיו הטובים של אבא
אומנא] (1265).

שלמא ממתיבתא דרקינא [היה בא לו שלום
מהשיבה שברקיע, דהיינו, שהיתה בת קול
אומרת לו: שלום עליך (1262)] כל יומא [כל
יום].

ולאביי היתה באה אותה בת קול כל מעלי
יומא דשבטא [כל ערב שבת]. דהיינו, פעם
אחת בשבוע, ביום שישי (1263).

ואילו לרבא היתה באה אותה בת קול רק כל
מעלי יומא דכיפורי [כל ערב יום כיפור].
דהיינו, פעם אחת בשנה, בערב יום
כיפור (1264).

הוה קא חלשא דעתיה דאביי [היתה דעתו

שישי [כפי שהארין להוכיח ולבאר, עיין שם],
לכן שלחו לו שלום מלמעלה באותו זמן, מידה
כנגד מידה. ואילו רבא, היה מחזר אחר השלום
בערב יום הכיפורים, כפי שמצינו במסכת נדרים
[נה א, עיין שם], לכן שלחו לו שלום פעם אחת
בשנה, בערב יום הכיפורים.

1264. הגמרא במסכת ראש השנה [כה א]
אומרת, שרבא היה רגיל לשבת בתענית ביום
הכיפורים שני ימים, משום שהוא היה מסופק
באיזה מהם חלה התענית. והקשה החיד"א
[בספרו פתח עינים], הרי יכול היה לדעת באיזה
יום חל יום הכיפורים על ידי ביאת אותה בת
קול, שבאה לו דווקא בערב יום כיפור!

והשפת אמת [שם, במסכת ראש השנה]
תירץ, שבאמת היתה באה לו אמירת שלום גם
כמה פעמים בשאר ימי השנה, אלא שבערב יום
כיפור היתה באה תדיר. לכן לא יכול היה
להוכיח מסימן זה.

1265. צריך להבין, מה כל כך גדול במעשיו של
אבא אומנא, עד שאמרו לאביי מן השמים שאינו
יכול לעשות כמעשיו?

מעצמם כמות מסוימת של דם בפרקי זמן
קצובים, כפי שמצינו במסכת שבת [קכט ב],
שהזמן הרגיל להקזה הוא אחת לשלשים יום.
מגיל ארבעים ואילך — אחת לששים יום. מגיל
ששים ואילך — אחת לשלשה חרשים.

אמנם בתקופות מאוחרות יותר נשתנה טבע
בני האדם, ולכן כתב הרמב"ם [הלכות דעות
פרק ד' הלכה יח]: לא ירגיל אדם להקזי דם
תמיד, ולא יקזי אלא אם יהיה צריך לו ביותר
וכו', ומאחר חמשים שנה לא יקזי כלל.

ובזמננו השתנה עוד הטבע, ולכן אין רגילים
להקזי כלל. עיין אגרות משה [חושן משפט חלק
א' סימן ק"ג].

ובספרי שו"ת האחרונים דנו בענין תרומת דם
הנהוגה בימינו, אם יש לאדם לעשות כן. עיין
ציץ אליעזר חלק טז סימן כג, ועוד.

1262. כך פירש רש"י. ורבינו גרשום כתב:
מכרזי עליה שלמא מרקיעא [מכרזים עליו שלום
מהרקיע].

1263. ביאר היעב"ץ, שזהו משום שהוא היה
עושה שלום בין העניים לקדוש ברוך הוא ביום

לא היתה צריכה לגלות מבשרה כלום, שהרי הבגד כבר נקוב ועומד. ואין צריך אלא לתחוב הקרן בגופה, ולהקיז דם.

עוד מספרת הגמרא ממעשיו הטובים של אבא אומנא:

והוה ליה דוכתא דצניעא [והיה לו, לאבא אומנא, מקום צנוע, שאינו גלוי לעין כל], דשרי ביה פשיטי דשקיל [ששם היו הבאים להקיז דם מניחין את הפרוטות שהיה עליהם לשלם בשכר].

ולמה נהג אבא אומנא כך, שכל אחד יניח בעצמו את השכר, ובמקום צנוע —

כדי שלא יתביישו אלו שאין להם מה לשלם. דאית ליה — שרי ביה [מי שיש לו מה לשלם — היה מניח שם את המעות].

דלית ליה — לא מיכסיה [ומי שאין לו, ולא יכול היה לשלם, לא היתה לו בושת פנים בכך. שהיותו והקופה היתה במקום צנוע, וכל אחד שם בעצמו את המעות, אף אחד לא

ומאי הוה עובדיה [ומה היו מעשיו] דאבא אומנא?

דכי הוה עביד מילתא [שכאשר היה עוסק במלאכתו, הקזת הדם], הוה מחית גברי לחוד, ונשי לחוד [היה מושיב את האנשים לחוד, ואת הנשים לחוד, מחמת צניעות] [1266].

ואית ליה לבושא דאית ביה קרנא, דהוות בויעא כי כוסילתא [והיה לו מין לבוש, שהיה בו נקב קטן, ובאותו נקב היתה תקועה הקרן שמקיזין על ידה דם].

דכי הוות אתיא ליה איתתא [שכאשר היתה באה אליו אשה להקיז דם], הוה מלביש לה [היה אבא אומנא מבקש ממנה ללבוש את הבגד הזה], כי חיכי ולא ליסתכל בה [כדי שלא יצטרך להסתכל בבשרה כלל] [1267].

שלולא אותו בגד, היתה האשה צריכה לגלות את בשרה כדי שיוכל לתקוע שם את הקרן ולהקיז דם.

אבל עתה, שהיתה האשה לובשת בגד זה,

שעסקיו עם הנשים — סורו רע". ועיין שם שנאמרו בגרע עשרה דברים שאינם הגונים בהנהגותיו.

1267. אף שמותר לרופא לעסוק ברפואת אשה, משום ש"בעבידתיה טריד" [טרוד ועסוק הוא במלאכתו, ואין אנו חוששים שיכוא לידי איסור], מכל מקום מידת חסידות היא לעשות זאת באופן שלא יראה מבשרה ולא יגע בה, כדי שלא יהא כלל חשש איסור. כי אם אין כל חשש באופן זה, לא היה שייך בכך מידת חסידות, ולא היה בא לו שלמא ממתבתא דרקינא בשביל כך. אגרות משה [י"ד חלק ג' סימן נ"ד].

ואפשר לומר, שבודאי שאביי היה גדול מאבא אומנא בתורתו ובמעשיו. אבל, כדי לקבל שלום מן השמים, צריך לעשות מעשים שמרבים קדושה בישראל, ואת זה לא יכול היה אביי לעשות, להיות גם הוא אומנא וכו', שהרי היה ראש ישיבה, וטרוד בלימודו ותלמידיו. ואכן נחה דעתו של אביי בכך, כי באמת לא כל מעשה מתאים לכל אדם. וכעין זה כתב המהרש"א. עיין שם.

1266. וזו מעלה גדולה באומן, כי מצינו בגמרא במסכת קידושין [פב א] גבי "גרע", שהוא אומן המקיז דם, שהוא מאותם שנאמר עליהם "כל

היה יודע מי שילם ומי לא].

כי הוה אתרמי ליה צורבא מרבנן [כאשר היה מזדמן אליו תלמיד חכם להקיז דם], **אגרא מיניה לא שקיל** [לא היה נוטל ממנו תשלום].

ולא רק זה, אלא **שבתר דקאי** [אחרי שקם החכם מהקזת הדם] — **יהיב ליה פשיטי** [היה אבא אומנא נותן לו מעות משלון], **ואמר ליה: זיל בריא נפשך** [והיה אומר לו: לך וקנה לך דבר מאכל, והברא את עצמך] (1268).

יומא חד [יום אחד], **שדר אביי זוגא דרבנן למיבדקיה** [שלח אביי זוג תלמידי חכמים, לבדוק את מעשיו של אבא אומנא], כדי להיווכח במעשיו הגדולים של אותו אדם, שבא לו שלום משמים יותר ממנו (1269).

אותבינהו, ואכלינהו, ואשקינהו [הושיבם אבא אומנא בביתו, והאכילם והשקם], **ומך**

לחו **ביסתרקי בליליא** [ושטח להם מצעי צמר נאים לישן עליהם בלילה].

לצפרא כרכינהו ושקלינהו, וקמו ונפקו להו כב-א **לשוקא** [בבוקר, כרכו אותם תלמידי חכמים את מצעי הצמר — ונטלום, ויצאו עמם לשוק למכרם שם] (1270) — **ואשכחינהו** [ומצאם שם אבא אומנא].

אמרו ליה: לשוימיה מר היכי שוו [תעריך לנו כמה שוים מצעים אלו, וקנה אותם לך]!

ורצו החכמים לבדקו אם יחשדם כגזלנים, או שמא יעריך את המצעים בפחות משוים, כדי שלא יפסיד הרבה בכך שיקנה אותם מהם למרות שהם שלו.

אמר להו: הכי והכי [כך וכך הם שוים].

אמרו ליה: ודלמא שוו טפי [שמא שוים הם יותר מכך]?

1268. כי אחר הקזת הדם צריכים לאכול ולשתות הרבה, כפי שמצינו במסכת שבת [קכט א], עיין שם.

1269. צריך להבין, לשם מה שלח אליו אביי את השליחים שיבדקו מעשיו, הרי כבר אמרו לו מהשמים שאין הוא יכול לעשות כמעשיו הטובים של אבא אומנא! ואולי רצה אביי לבדוק, שמא ישנן בכל זאת הנהגות שהוא יכול ללמוד ממנו, וכפי שאכן מוכח בהמשך המעשה, שלא היתה גדולתו של אבא אומנא רק בענין צניעות והטבה עם הזולת, אלא אפשר ללמוד ממנו עוד עד כמה יש להתאמץ ללמד זכות על כל אחד.

1270. מקשים המפרשים, איך עשו החכמים כך, למה אין זה בכלל איסור "לא תגנובו", שאסור אפילו על מנת למיקט [לצער ולהקניט], ואפילו על מנת לשלם כפל [כלומר, אפילו כשהגנב עושה כך כדי להנות את חבירו בכך שישלם לו לבסוף כפל], כפי שהגמרא אומרת במסכת בבא מציעא [סא ב, עיין שם]?! [וטעם הדבר, כדי שלא ירגיל האדם עצמו בכך].

וכתב השפת אמת, שאולי האיסור הוא דווקא כשרוצה שירגישו הבעלים בגניבה. מה שאין כן כאן, שלא היה זמן שהיה מרגיש אבא אומנא בגניבה, שהרי הם הודיעוהו על כך, והחזירו לו מיד, באופן כזה יתכן שמוותר. אמנם כתב שצריך עיון לדינא, ובפרט שבזמן שהודיעוהו סבור היה שהם רוצים לגנוב ממנו,